

Hur allsvenskan överlevde 1940

Av Jimmy Lindahl

Inför den 75:e allsvenska säsongen i svit

Vi står nu inför den 75:e allsvenska säsongen i svit. En svit som i stort sett är unik i Europa, och t o m är ännu något längre om Svenska serien räknas in. Att Sverige kan visa upp en så fin svit beror naturligtvis till stor del på att vi lyckats stå utanför Världskrigen, men i april 1940 när kriget kom nära var det nära, mycket nära att även allsvenskan skulle tvingas ställas in. En omgång fick t o m ställas in, och spelades som vänskapsmatcher, och i mitten på april föreföll den allmänna uppfattningen vara att det inte skulle gå att fortsätta. Stor osäkerhet rådde i vilken utsträckning klubbarna skulle få ihop lag p g a inkallelser till beredskaps-tjänst och regionala krisserier enligt engelsk modell förespråkades av flera. När beslutet väl fattades visade sig dock en stor uppslutning finnas till fortsatt seriespel. Oklarhet rådde dock säsongen ut huruvida någon nedflyttning skulle ske eller inte. När serien slutade i början av juni var det fortfarande formellt inte bestämt om den allsvenska serien 1940-41 skulle ha 12 eller 14 lag!

Här ett försök till beskrivning av de händelser som inträffade våren 1940. Tonvikten är lagd på mitten av april och sammanställningen bygger på tidningsstudier. Idrottsbladet, Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten, Göteborgs-Tidningen och Stockholms-Tidningen har varit de främsta källorna. Enstaka uppgifter har kontrollerats även mot olika lokala tidningar runt om i landet.

I nästa nummer av SFS-bolletinen utlovas en sammanställning av vilka spelare som deltog i resp. match säsongen 1939-40.

Jag vill även passa på att framföra mitt tack till Alf Frantz i Väckelsång för värdefulla synpunkter i samband med mitt arbete kring säsongen 1939-40. Tolkningen av materialet är dock helt min egen.

April 1940

Allsvenskan startade på normalt sätt den 7 april 1940. Ett par matcher hade blivit inställda i slutet av mars p g a problem med snö och ospelbara planer. Den 7:e gick det dock spela på tre platser. IFK Göteborg-Sandvikens IF 1-3, Landskrona BoIS-Hammarby IF 2-0 och Malmö FF-IFK Sleipner 4-1. Årets första mål gjorde Göran Rixon i Sandvikens IF efter 19 minuter borta mot IFK Göteborg.

Vid vårstarten är laguppställningarna något påverkade av rådande världsläge och beredskaps-situation. Exempelvis tvingas Sleipner avvara såväl den inkallade målvakten Allan Johansson, som höstens nyförvärv från Derby Erik Johanson. Den senare befinner sig som frivillig i Finland.

De 9 april hände dock någonting, som gjorde att hela Nordeuropa höll andan inför den fortsatta utvecklingen. Tyskland invaderade både Norge och Danmark. Allmän mobilisering införs i Sverige, och det "normala" vardagsliv som ändå till viss del gått att upprätthålla sedan krigsutbrottet i september 1939 blir naturligtvis omöjligt i det läget. Allsvensk fotboll känns av förklarliga skäl inte som det mest viktiga ting, när världen står i brand på så nära håll. Rädsla finns också att tyskarnas krigsföretag skall fortsätta in i Sverige, och i Göteborg påbörjas frivillig evakuering den 11 april sedan flyglarmet gått i staden strax efter klockan fem på morgonen. När gryningsljuset blivit tillräckligt starkt visade det sig dock vara svenska flygplan, och efter 13 minuter kom faran över.

Detta var läget i slutet av vecka 15 1940. På söndagen den 14 april skulle det enligt programmet spelas allsvensk fotboll. Hittills hade vinterns försök till att ta tillbaka förlorad mark utgjort det största orosmolnet, men nu fanns det problem av en helt annan karaktär.

Allsvenskt vänskapsspel

Seriekommitténs ordförande Hilding Hallgren var en flitigt intervjuad person dessa intensiva dagar i april 1940. Den 11:e konstaterar han att "alla seriematcher i fotboll komma att spelas program-enligt även om klubbarna skulle få vidkännas större försvagningar i sina lag p g a inkallelser. Lagen får klara sig med de reserver som stå till buds. Det kan inte hjälpas om styrkeförhållandena i ett eller annat fall rubbas. Det är bättre att matcherna spelas efter programmet än att ett fullständigt kaos skall uppstå p g a uppskjutna matcher."

Osäkerheten vilka spelare som står till buds är stor hos samtliga klubbar. Det konstateras att det inte är nog att det brister i de ordinarie leden, även reservmaterialet skingras för vindarna. Gårda tas som ett exempel, där det noteras att man vid träningen den 11/4 totalt hade fyra man närvarande.

Hur allsvenskan överlevde 1940

Av Jimmy Lindahl

Flera kritiska röster hörs mot att tvingas spela under sådana förhållanden, men ännu på förmiddagen den 13/4 kan inte kamrer John Lindvall vid Fotbollsförbundet ge annat besked än att matcherna skall spelas programenligt, samt att detta även gäller Sleipner mot Hammarby, då det på fredagen konstaterats att Idrottsparken är i sådant skick att den medger spel. Förbundet har dock infordrat rapporter från de olika klubbarna senast till klockan 10. Det kan ju mycket väl tänkas att det blivit ytterligare inkallelser under det senaste dygnet, och i så fall blir det onekligen rätt svårt för klubbarna att ställa upp lag, särskilt som reservlagen också är starkt decimerade.

På lördagen den 13:e utfärdar också Poliskammaren i Göteborg förbud mot större folksamlingar, vilket innebär att det med omedelbar verkan blir spelförbud på Ullevi.

På eftermiddagen kommer så det slutgiltiga beslutet från Fotbollsförbundets seriekommitté kring matcherna den 14:e. Samtliga matcher skall utom den i Göteborg spelas som vänskapsmatcher. Frågan om en eventuell fortsättning av allsvenskan skall behandlas i den kommande veckan.

Viss besvikelse med beslutet uttrycks på sina håll. John "Bill" Pettersson i Helsingborg konstaterar att man hellre spelat seriematch och att man sökt dispens hos förbundet för den saken, men att den inte beviljats. Man konstaterar att man därmed får nöja sig med vänskaps spel mot masarna som redan finns på plats i Helsingborg.

Även Sven "Fiskarn" Jonsson i Sleipner uttrycker att det är tråkigt att de inte får spela seriematch, men man får ta dagen som den kommer. Lika gärna som att ställa in matcherna kan man ju spela vänskapliga dueller.

Förbundet lovar också att skulle dessa vänskapsmatcher gå med förlust för vederbörande hemmaförening, så kommer förbundet att ersätta förlusten.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att här och var torde lagen bli reservbetonade på inkallelser, men dessa fördela sig nog ganska jämnt och föröka brukta militärmyndigheten, bara det finns någon möjlighet generöst ge permission åt tävlande idrottsmän.

Matchfakta kring matcherna söndagen den 14 april 1940

IFK Göteborg-Landskrona BoIS ställdes som det ovan nämnts in.

IFK hade ungefär halva laget inkallat, inklusive två målvakter. Inför matchen var junioren Nils Hansén uttagen att göra debut som målvakt i a-laget, med det blev alltså ingenting av med den saken.

Ivan Eklind Stockholm var uttagen som domare i matchen.

AIK-Malmö FF 3-0 (1-0)

AIK; Gustav Sjöberg; Walter Sköld, Sven Andersson; Sven Kindahl, Börje Leander, Arthur Svensson; Åke Andersson, Holger Belin, Kurt Kjellström, Erik Almgren och Axel Nilsson. Reserver; Elof Johansson och Karl Högberg.

MFF; Henry Vinberg; Ove Karlsson, Erik Nilsson; Sven Nilsson, Kjell Karlsson, Georg Österlin; Göte Rosengren, Kjell Rosén, Gösta Friberg, Carl-Erik Sandberg och Ove Eriksson. Reserver; Erik Levin och Georg Nilsson.

Det konstateras att det är oväntat ordinarie lag. Henry "Garvis" Carlsson och Valter Lundgren är borta i AIK medan MFF saknar Helge Bengtsson, Sture Mårtensson och Andreas Nilsson.

AIK genomförde två byten, vilket var tillåtet eftersom det handlade om vänskapsmatch. Efter ca 75 minuter kom Karl Högberg in i stället för Kurt Kjellström medan bandyspelaren Elof Johansson ersatte Börje Leander.

Målen gjordes av 1-0 Sven Kindahl 30 min, 2-0 Erik Almgren 60 min 3-0 Åke Andersson 90 min.

Matchen dömdes av Ivan Eklind Stockholm (han behövde ju inte åka till den inställda matchen i Göteborg). Han ersatte den ursprungligen uttagne domaren Torsten Carlsson Motala. Publik 2.529 på Stadion sedan militären sagt att det inte är lämpligt med spel på Råsunda. Matchen spelades i besvärlig snöyra. Publikisiffran anses vara överraskande skaplig med tanke på rådande väderlek, det allmänna läget och matchens karaktär av vänskapdito.

Hur allsvenskan överlevde 1940

Av Jimmy Lindahl

IF Elfsborg-Gårda BK 3-3 (3-1)

IFE; Åke Sandberg; Ragnar Blixt, Erik Källström; Gösta Dahl, Arvid Emanuelsson, Olle Lindeborg; Axel Stenholm, Nils Samuelsson, Knut Johansson, Sven Jonasson och Sture Andersson.

GBK; Henock Abrahamsson; Gustaf Söderberg, Mauritz Åkervall; Sven Sjöstrand, Evald Andersson, Lorentz Liberg, Erik Bergqvist, Arne Andersson, Ragnar Andersson, Arne Sjöstrand och Gunnar Svensson.

1-0 Knut Johansson 3 min, 1-1 Ragnar Andersson 38 min, 2-1 Sven Jonasson 39 min, 3-1 Sven Jonasson 40 min straff, 3-2 Arne Sjöstrand 52 min och 3-3 Gunnar Svensson 54 min.

Det konstateras att Gårda med endast tre ordinarie i laguppställningen når ett förvånansvärt bra resultat mot serieledande Elfsborg med endast tre reserver.

Domare var Erik Skoogh Halmstad. Matchen spelas på Idrottsplatsen och publiken uppgick till 1.388.

Helsingborg-Brage 3-4 (0-2)

HIF; Folke Friis; Nils Axelsson, Arne Johansson; Karl Larsson, Holger Olsson, Oswald Andersson; Otto Nordin, Gunnar Anderberg, Anders Pålsson, Axel Stadler och Knut Kroon.

IKB; Kjell Cronqvist; Erik Eriksson, Birger Norman; Axel Måhl, Axberg, Gösta Juhlin; Georg Johansson, Ernst Boström, Lennart Eriksson, Stig Viklund och Stig Nyström.

0-1 Ernst Boström, 0-2 Stig Nyström 10 min, 1-2 Anders Pålsson 47 min, 1-3 Lennart Eriksson, 1-4 Axel Måhl straff, 2-4 Knut Kroon, 3-4 Knut Kroon straff.

Domare var Vilhelm Berndtsson Göteborg. Publik 1.578 på Olympia.

Sleipner-Hammarby 1-1 (1-0)

IKS; Olle Thorén; Sven Andersson, Karl Johansson; Bernt Öhrström, Arne Linderholm, Gösta Westerholm; Sölve Lundblad, Curt Hjelm, Harry Andersson, Tore Keller och Gustav Wetterström.

HIF; Sven Bergquist; Bertil Lundell, Åke Löfgren; Henry Andersson, Emil Haag, Folke Adamsson; John Karlsson, Åke Andersson, Lennart Karlsson, Holger Nurmela och Åke Liljeberg.

Reserver; Karl-Axel Hansson och Stig Andersson.

Hammarby gjorde två byten i paus. Karl-Axel Hansson kom in i stället för Lennart Karlsson och Stig Andersson kom in i stället för Åke Liljeberg.

Matchen spelades på Stora sandplanen (Idrottsparkens lilla plan) under svåra väderförhållanden. Detta då Idrottsparken inte bedömdes vara i spelbart skick sedan vintervädret återkommit.

1-0 Harry Andersson 22 min 1-1 Karl-Axel Hansson 60 min.

Domare var Anders Nilsson Uddevalla. Publik 1.480.

Synpunkter på att matcherna endast gällde vänskapsspel

Idrottsbladet markerar tydligt missnöje med att seriekommittén beslutade att matcherna den 14/4 endast skulle betraktas som vänskapsspel. I IB kan man läsa följande citat från domherrarna "Ville" Svensson och "Mulle" Österkvist inhämtat från läktaren på Stadion den 14/4.

"att 4-5 spelare ryckt in ... absolut ingen anledning att ogilla en match som allsvensk. Varför skall då klubbarna hålla sig med reserv- och juniorlag? Förresten gillades ju matcherna i Stockholmsserien som seriedito trots massor av reserver." - och vi instämna - konstaterar IB.

Seriematcherna som spelades i Stockholmsserien Klass I den 14/4 var följande;
Gröndal - Kungsholms IF 1-1, Eriksdal - Karlberg 5-3 och Bromsten - Essingen 3-2.

I övrigt förekommer det få negativa synpunkter på att matcherna fick vänskapskaraktär.

Man frågar sig bl. a. om svensk fotboll är betjänt av att klubbarna måste bottenkrapa för att få fram lag. Juniorerna finns ju exempelvis alltid till hands, då de tack vare sin ungdom slipper inkallelser.

Hur allsvenskan överlevde 1940

Av Jimmy Lindahl

Åtta rätt på stryktipset den 14/4

Alla förändringar i spelprogrammet den 14/4 ställde till det för Tipstjänst. Av de tolv matcherna på stryktipset kunde endast åtta matcher spelas och av de sex på poängtipset kunde endast fyra genomföras. Lottning förekom inte vid denna tid.

Elfsborg-Gårda	X	(3-3)	P
Göteborg-Landskrona	-		P
Helsingborg-Brage	2	(3-4)	P
Landora-IFK Trelleborg	X	(1-1)	P
IFK Malmö-Halmia	2	(1-4)	P
Billesholm-Ystads IF	1	(3-1)	
Sofielund-Svedala	-		
Halmstads BK-Örgryte	-		P
Klippan- Höganäs	-		
Kristianstad-Olofström	X	(1-1)	
Motala-Mjölby	X	(2-2)	
Örebro SK-Ludvika	1	(5-1)	

Det visar sig att det finns nio vinnare med åtta rätt, som får vardera 5.213 kr, 175 vinnare med sju rätt 268 kr och 2.682 vinnare med sex rätt 17 kr. På sifvertipset har ingen mer än två rätt, 139 vinnare får 41 kr medan 8.285 vinnare med ett rätt får 34 öre, vilket är den lägsta utdelningen någonsin på sifvertipset. Direktör C. A. Ledin vid Tipstjänst meddelar att pooltipset dock vid något tillfälle haft lägre utdelning.

Seriespel eller inte?

Erfarenheterna från vänskapsmatcherna den 14 april var övervägande positiva, endast Helsingborg-Brage och AIK-Malmö FF gick med direkt förlust. Reservfyllda lag hade spelat jämnt med mera ordinarie lag. På vilket sätt skulle man fortsätta? Traditionellt seriespel, vänskapsspel, regionala krisserier, cupspel? Förslagen var många inför det möte som utlysts av Fotbollsförbundet till kvällen den 16 april. Spekulationerna var rikliga och synpunkterna från de olika föreningarna av varierande karaktär. Ingen av klubbarna kan dock sägas vara riktigt positivt inställda till att fortsätta spela traditionellt om seriepoäng.

Här ett ges några exempel på synpunkter från tisdagen den 16 april;

- ... under nuvarande bistra tider ha folk annat att tänka på än fotboll framhåller Sandvikens IF:s ordförande Nils Eneström, och förståndigast vore givetvis att göra ett uppehåll på ett par veckor och avvakta situationens utveckling.

Varken ur sportslig eller ekonomisk synpunkt kan det för närvarande vara någon idé att fortsätta med seriefotbollen, och vi har också tillskrivit förbundet och begärt att få söndagens bortamatch mot Landskrona uppskjuten. En sådan resa kostar bortåt 1.800 kronor, och just nu är läget så kritiskt att det är högst tveksamt om en returmatch över huvud kan komma till stånd, så att klubben får pengar tillbaka. En titt på åskådarsiffrorna bör också vara tillräckligt avskräckande för förbundet att hålla rörelsen i gång, och rent sportsligt kan det knappast löna sig att spela allsvensk fotboll, när ett lag som Sandviken kanske tvingas anlita en massa juniorer för fullt manskap.

Vår lagledare Hugo Eliasson kommer troligen göra come back och rycka in i laget om det blir allsvenskt spel i fortsättningen.

- sportsligt blir det väl svårt att genomföra vår-omgången i allsvenskan framhåller Elfsborgs lagledare Einar Jonasson. - att försöka hålla rörelsen igång med reservlagsbetonade lag är inte rätt mot publiken, som kommer för att se stjärnorna och inte en massa okända reserver eller juniorer.

- ... även om Hammarby legat på den säkra sidan hade jag röstat för ett annullerande av vår-omgången, men jag har ingenting emot att de matcher som restera i serien spelas som vänskapsmatcher i den utsträckning det går - säger Hammarbys lagledare Erik Larsson.

- Vi är på det klara med att någonting måste göras snabbt och resolut för att bringa ordning i seriefotbollen, framhåller direktör Birger Nilsson AIK. Hur det än blir på söndag måste situationen vara upplärd. En omläggning av serien är det bästa av de förslag som framkommit. Vi får spela men slippa i från dyrbara långresor. Jag är övertygad om att serieklubbarna föredra regionala serier framför exempelvis en cupturnering.

- Brages ordförande Helmer Hillström understryker att vänskapsmatcher knappast kan klassificeras som lukrativt. - Publikisiffrorna här komma sjunka med mellan 50-60 procent i så fall förklarar han. Och inte går det väl fortsätta med allsvenskan nu. Dock vi är med på varje förslag som kan medföra att fotbollen rulla vidare. Vi själva är fullt beredda på att ta emot Sleipner i vårpremiär den 28/4.

Hur allsvenskan överlevde 1940

Av Jimmy Lindahl

- Låt oss fortsätta spela vänskapsmatcher enligt serieprogrammet så länge det går säger Sleipner-ordföranden Sven Jonsson. Vi behöva fotbollen men det vore oformligt, om matcherna skulle gälla serien.

- Vi äro inställda på att vår seriematch i Malmö på söndag inte blir av betygar Gösta Rosén, sekreterare i Örgryte. Det kan ju för vår del inte bli tal om att få fram ett lag som ens tillnärmelsevis liknar vår ordinarie uppställning, och vi skulle för tillfället få svårt att hävda oss i allsvenskan.. Och här i Göteborg kunna vi inte spela... även andra idrottstävlingar få vänta till längre fram. För tillfället vore en provinsserie det bästa alternativet.

- Bäst vore att slopa våromgången och avvakta bättre tider säger Malmö FF:s instruktör redaktör Harry Lundahl, ty det kan knappast vara sportsligt under nuvarande förhållanden att hålla den stora seriefotbollen igång. En del klubbar kanske tvingas ställa upp med 4-7 reserver, medan andra i stort sett kunna mönstra ordinarie uppställning. Det vore emellertid högst olyckligt att helt lägga ned rörelsen. Fotbollen behövs minsann som avkoppling i tider som dessa. En cupturnering vore ingen dum idé, och ännu bättre är att enligt engelskt mönster bilda serier av mera lokal karaktär.

- Den uppfattning som man tämligen allmänt förfäktar inom serieföreningen är att serieprogrammet bör genomföras säger serieföreningens sekreterare Erik Persson i Malmö FF, men att det bör genomföras i form av vänskapsmatcher. Det skulle vara en sportslig orättvisa att räkna poäng på basis av den ojämna åderlåtningen hos klubbarna, och slumpen skulle i allt för stor grad få bestämma över vem som skulle flyttas ner från storserien. I kristider bör man i görligaste mån försöka hålla vardagslivet vid det vanliga och undanröja alla möjligheter till panik. En normal utveckling av idrottslivet bör vara till stor hjälp. Det är också viktigt för klubbarna att få in pengar på sina returmatcher hemma.

Fotboll skall spelas under alla förhållanden dekrerar VU-ordförande Hilding Hallgren, men f n kan jag inte uttala mig om under vilka former rörelsen kommer att utövas i fortsättningen. Det skall dryftas närmare på ett sammanträde på tisdagskvällen mellan representanter från VU, seriekommittén och fyra allsvenska ledare.

Det kan som sagt aldrig bli fråga om att inställa rörelsen. Förbundet måste framförallt tänka på att staten inte går miste om sin tribut från Tipstjänst, och vidare är det många parter som äro beroende av att fotbollen hålles igång, inte minst klubbarna och landets många idrottsplatser. Att en del klubbledare klaga över att behöva anlita en massa reserver kan man ta med ro. Senast i söndags visade ju Gårda ett strålande ex. på vad man kan prestera trots att stjärnorna inte kunde delta. Det blir för klubbarna att pröva ungdomarna i fortsättningen, och många gånger visar det ju sig att reserverna äro bra mycket bättre än de ordinarie spelarna.

Även om vi skulle behöva inställa seriefotbollen i några veckor, ja kanske en månad finns det ju goda möjligheter att spela färdigt i juni, ty troligen faller nu landsmatcherna mot Danmark och Norge bort. Då kunna vi spela både söndagar och vardagskvällar.

Redan tidigare har det konstaterats att den planerade träningen inför OS i Helsingfors inte lär behöva tas i anspråk.

Inför mötet fanns det ett tydligt rykte som talade om hur fotbollsserierna skulle utformas under avslutningen av vårsäsongen 1940.

Vad som kommer upp till behandling och säkerligen går igenom är ett förslag om att inrätta regionala krisserier som ersättning för nuvarande seriesystem.

Klubbarna ur division I och II kommer att bilda 6 å 8 lokaldivisioner, eventuellt där så behövs med tillskott från division III-lag. Övriga division III-klubbar jämte division IV bilda liknande underdivisioner. Det nya seriesystemet skall om möjligt debutera redan på söndag. En omedelbar omläggning medför emellertid den nackdelen att veckans tipskupong helt förlorar sitt värde, då samtliga tipsmatcher gälla serierna. (St.-T)

Hur allsvenskan överlevde 1940

Av Jimmy Lindahl

Beslutet den 16 april

Vid mötet på kvällen den 16 april som fattade beslut om den allsvenska fotbollens framtid deltog följande ledamöter; förbundsordföranden disponent Elof Ericsson, samt herrarna C. A. Ledin, Hilding Hallgren, Sven Klang, Lage Gadde, John Lindvall, Emil Bjärne och Axel Bergqvist från förbundets verkställande utskott och seriekommitté samt representanter för division I-föreningarna Sven Jonsson Sleipner, Erik Persson Malmö FF, Birger Nilsson AIK och John Johansson, som representant för Göteborgs-klubbarna.

Det beslutas att våromgångens nationella serier skall spelas programenligt från instundande söndag. Vidare beslutar man föreslå ett extra förbundsmöte att inga nedflyttningar skall verkställas efter innevarande spelårs slut, men att uppflyttningar det oaktat äga rum i vanlig ordning. Detta innebär att serien 1940-41 kommer att omfatta 14 lag i division I och 12 lag i division II och III. Mötet beslutar även uppmana distriktsförbunden att göra allt för att genomföra sina serier.

Beslutet var så gott som enhälligt, endast John Johansson Göteborg anmälde avvikande mening. Han ville avvakta ett par veckor och se om situationen lugnade ned sig, som den gjorde förra gången. De uppskjutna matcherna skulle i så fall ha kunnat spelas i juni.

En bidragande orsak till Göteborgsrepresentantens avvikande uppfattning var säkert det rådande mötesförbudet i Göteborg. Gårda som hade hemmamatch inplanerad mot Helsingborg den 21 april kom i bryderi. Var skulle man spela?

Inledningsvis funderar man på att förlägga matchen till Borås, men efterhand blir det allt mer som talar för att matchen skall spelas i Helsingborg.

På torsdagen den 18 april kommer dock lösningen för Gårda. Polismyndigheten ger med sig, fotboll blir åter tillåten i Göteborg, dock med begränsningen att man maximalt får ta in 4.000 åskådare på Ullevi.

Tolv eller fjorton lag?

Under slutet av 1930-talet hade det diskuterats huruvida allsvenskan skulle omfatta tio eller tolv lag. Bland förespråkarna för en tiolags serie fanns förbundsordföranden disponent Elof Ericsson. En vecka efter beslutet att fortsätta med allsvenskan ger han följande kommentar i en intervju i GT.

- Vi diskuterade ingående med omdömesgilla personer, huruvida fortsatt spel skulle reta folket i dessa allvarstider, eller om det skulle gillas som en välkommen avspänning. Ingen röst höjdes för in-dragning.

- Spel enligt programmet, men utan seriepoäng - föll på risken för minskat publikintresse.

- Jag är orubblig i min tro på mästarseriens välsig-nelse och de tio lagen. Fjortonlags serien är ett provisorium och inget annat. Den är otänkbar i normal tid slutade förbundsordföranden.

Ganska snart börjar det dock lysa igenom i tid-ningarna att man långt ifrån skall vara säker på att ett extra förbundsmöte röstar ja till att utöka all-svenskan till fjorton lag. Tidningarna uppmanar i stället lagen att spela på för fullt – det är inte säkert att fotbollsförbundets förslag om att inga nedflytt-ningar skall äga rum, går igenom vid det extra årsmöte som planeras inom kort. Både allsvenska klubbar och distriktsledare ha nämligen uttalat sig mot förslaget.

Inför den sista omgången av allsvenskan i början av juni fattar dock serieföreningen beslut om att förespråka en utökning av serien till 14 lag. 19 av 20 föreningarna var representerade vid samman-trädet. Förhållandet mellan de för tillfället allsvenska klubbarna är helt jämnt. För en utökning till 14 lag är Landskrona, Sleipner, Elfsborg, Malmö FF, Örgryte och Hammarby. För en fortsättning med 12 lag är IFK Göteborg, Gårda, Helsingborg, AIK, Sandviken och Brage

Enligt serieföreningens förslag skulle någon ned-flyttning skulle ej ske 1939-40, men efter avslutan-det av 1940-41 års serie skulle de fyra sista lagen nedflyttas, och de fyra gruppsegrarna i division II uppflyttas utan kvalificering.

Man kan anta att det bland de deltagande division II-lagen var enklare att gå på majoritetsförslaget då det kopplades samman med ett borttagande av kvalmatcherna till allsvenskan.

Hur allsvenskan överlevde 1940

Av Jimmy Lindahl

Tolv lag trots allt!

Vid allsvenskans avslutning den 3 juni var det alltså fortfarande oklart huruvida den kommande säsongens allsvenska skulle innehålla tolv eller fjorton lag. Örgryte och Hammarby som kommit elva och tolv i serien kunde bara avvakta och hoppas att det förslag som hängt i luften i nästan två månader skulle fastställas.

Först den 16 juni fattas det definitiva beslutet – i det läget har man valt att inte kalla till något extra årsmöte utan det är Fotbollsförbundets styrelse som tar beslutet. Detta sedan man infordrat fullmakter från de olika distrikten.

Svenska Fotbollsförbundet höll på söndagen styrelsesammanträde i Råsundastadion, varvid seriefrågan slutbehandlades, och resultatet blev att man övergav projektet att bilda en storserie på 14 lag - Hammarby och Örgryte bli nedflyttade i vanlig ordning medan kvalsegrarna Degerfors och Norrköping ta deras platser. Inte heller i fråga om division II blir det någon ändring, medan däremot division III-serierna komma att göras om högst väsentligt. De skola bli mindre och mera lokalt betonade. Seriekommittén har fått i uppdrag att vidta nödvändiga arrangemang härvidlag.

Till slutbehandlingen av seriefrågan hade framlagts ett rikhaltigt utredningsmaterial i fråga om både beredskapsfrågans inverkan på lagsammansättningarna i division I och resesvårigheterna. Då militärinkallelserna inte synas ha haft avgörande betydelse för lagens prestationer under våren 1940 beslöt man överge det påtänkta provisoriet att inhi-bera nedflyttningarna. Division I kommer alltså även under spelåret 1940-41 att bestå av tolv lag.

På samma grunder kommer någon ändring inte heller att ske beträffande division II. De båda bottenlagen i varje serie flyttas ned, och två segrarlag från division III flyttas upp. Var och en av division II-serierna kommer alltså fortfarande att omfatta tio lag.

Väsentliga förändringar är däremot ofrånkomliga i fråga om division III, där serierna i en hel del fall måste göras mindre omfattande och mera lokalt betonade.

Antalet serier blir följaktligen något större. Seriekommittén sammanträder redan på måndag.

Reaktioner på beslutet

Styrelsens beslut är säkerligen klokt. 14 lags serien hade naturligtvis gått att genomföra, men svårigheterna hade blivit mycket stora. Det hade blivit en väldig press både på spelare och publik, och åtminstone på sina håll hade säkerligen ekonomin blivit ytterligt ansträngd.

Att Örgryte och Hammarby inte får chansen till ett nådaår i allsvenskan innebär naturligtvis ingen orättvisa. De har hela tiden haft klart för sig att varje match k u n d e gälla allvar och 14 lags-serien har mera varit en vag förhoppning än ett löfte. Båda lagen ha också i stort sett spelat så svagt, att en sejour i en lägre serie är välförtjänt - trots Hammarbys klara vårspurt, som dock snarast berott på avslappningen hos redan klara lag. (St.-T)

- I det längsta hade vi naturligtvis hoppats på 14 lags-serien, men som situationen nu utvecklats sig äro vi faktiskt lika glada att få spela i division II säger Hammarbysekreteraren Curt Piper. Då truppbiljetter för fotbollslag kanske helt falla bort i fortsättningen fördyras ju omkostnaderna avsevärt, och jag tror det kommer bli lika lönande att i ligga i toppen av division II, som i botten av allsvenskan. Publikisiffrorna blir givetvis mindre, men å andra sidan sjunka omkostnaderna och resorna bli avsevärt färre, då fem stockholmslag - Sundbyberg då inberäknat - spela i division II.

Herr Erik Svensson Örgrytes kassör och fotbollsledare låter givetvis inte glad när DN:s korrespondent interPELLERAR honom om hans känslor inför Örgrytes nedflyttande i division II. Han anser att Fotbollsförbundets motivering för beslutet är på tok. Det är säger Svensson felaktigt att säga att militärinkallelserna inte betytt något för vår del. Om man räknar efter så ha vi haft sex av våra spelare utkallade till militärtjänst, nämligen backarna Otto Andersson och Harry Zachrisson, högerhalven Kurt Svanström, vänsteryttern Stig Pettersson, centerforwarden Harry Jansson och högerinnern Lindegren. Ingen av dessa spelare har deltagit i någon av bortamatcherna under våren och vad det betyder kan man ju förstå. Otto Andersson och Stig Pettersson har visserligen varit med under de senaste hemmamatcherna, men de har ju inte haft någon träning.

Hur allsvenskan överlevde 1940

Av Jimmy Lindahl

Det är ingenting att säga om beslutet om 12 lags serie i och för sig, men just denna motivering anser jag fullkomligt felaktig. Det kan ju hända att det inte gäller Hammarby men vi ha synnerligen blivit lidande. Att det blir drygt för klubbarna och också oekonomiskt med 14 lag går jag gärna med på, men när serien startades i våras, så lovade fotbolls-förbundet att ingen skulle bli lidande på hur utgången än skulle bli, det var bara att hålla i gång. Vi hade givetvis kunnat klara oss betydligt bättre om vi kunnat spela med ordinarie lag under hela vårsäsongen. I höstas stod vi på 13 matcher och 12 poäng, och vi hade inte behövt vinna mer än två matcher nu i vår för att klara hem det hela. Att vi inte skulle ha gjort detta med fullt ordinarie lag är oriktigt att tro. Vi måste konstatera att beslutet inte ger Örgryte någon som helst rättvisa, och vi äro ganska ledsna för vad som nu inträffat. Detta betyder emellertid inte att vi skall kasta yxan ni sjön, tvärtom skall vi göra vårt bästa för att komma igen och försöka få fram en örgrytefotboll av det gamla märket.

I sammanhanget bör det också påminnas om att åskådaranallet minskade under krigsåren. Hösten 1939 uppgick antalet åskådare i genomsnitt till 6.111 per match. På våren 1940 hade det genomsnittliga antalet åskådare per match minskat till 4.526. Beredskapstjänsten påverkade inte endast laguppställningarna utan även möjligheten för presumtiva åskådare att se matcherna. Till detta kom också drivmedelsrestriktioner med tillhörande påverkan på kommunikationerna.

Spelare som endast spelade "allsvenskt" den 14 april eller under våren 1940

Ett antal spelare som förmodligen aldrig skulle ha nått fram till den allsvenska drömmen fick chansen under krigsåren på 1940-talet. Exakt hur många "extra"-spelare som blev allsvenska går det naturligtvis inte fastställa, skador på ordinarie spelare förekom även under denna perioden, så beredskapstjänstgöring var inte den enda orsaken till frånvaro. Helt klart är dock att antalet spelare som användes av de allsvenska lagen ökade under de här åren, och så gjorde även antalet debutanter. Under de sex säsongerna från krigsåren 1939/40-1944/45 debuterade i genomsnitt 74 spelare per säsong, vilket kan jämföras med 68 spelare i snitt de sex

säsonger som omger perioden. 1936/37-1938/39 samt 1945/46-1947/48.

Antalet debutanter påverkas naturligtvis av hur nyligen nykomlingarna spelat i allsvenskan, men en ökning kan ändå skönjas. I genomsnitt 46 debutanter per säsong för de etablerade lagen under krigsåren jämfört med 40 st. åren närmast före och efter.

Inget annat år med tolv lag i serien har innehållit ett lika högt antal spelare som 1939-40, och vid sidan av de första allsvenska säsongerna på 1920-talet har antalet debutanter aldrig varit lika högt som 1939-40. När det mest akuta läget lugnat ned sig blev det för de flesta i normalfallet möjligt att få permission i samband med allsvenska matcher. Även om det emellanåt inte visade sig vara möjligt.

Följande fem spelare spelade endast "allsvenskt" den 14 april 1940.

Gunnar Svensson och Arne Sjöstrand (lär inte vara samma person som spelade i HIF 38/39) i Gårda. Sjöstrand var dock uttagen i laguppställningen inför matchen mot HIF den 21/4, men kom aldrig till spel. (Finns också viss osäkerhet säsongen 1941/42 om det var Arne eller Sven Sjöstrand som spelade.) Den utbytte Åke Liljeberg i Hammarby. Axberg i Brage, och den inbytte Elof Johansson i AIK.

Övriga nio spelare som "debuterade i allsvenskan" den 14/4-1940 är Stig Viklund i Brage, Evald Andersson, Erik Bergqvist och Ragnar Andersson i Gårda, Karl Larsson, Holger Olsson och Otto Nordin i Helsingborg, Kjell Karlsson i Malmö FF samt den inhopande Karl Högberg i AIK. De kom dock även vid senare tillfällen att medverka i allsvenska matcher. Olle Lindeborg i Elfsborg och Oswald Andersson i Helsingborg med erfarenhet av allsvenskt spel sedan tidigare säsonger gjorde sina enda "allsvenska" framträdanden 1939/40 denna speldag.

Debuterade i allsvenskan under perioden 1940-04-21 och 1940-06-03 gjorde följande 43 spelare (18 spelare i kursivt gjorde sina enda matcher i allsvenskan under denna period).

Gunnar Jansson i AIK. Stig Viklund och *Sven Jansson* i Brage. Rickard Ödén och Knut Jonasson i Elfsborg. Ragnar Andersson och *Evald Andersson* i Gårda. Leif Larsson i Göteborg. Bertil

Hur allsvenskan överlevde 1940

Av Jimmy Lindahl

Bäckvall, *Gustav Hederén* och *Erik Lindström* i Hammarby. Karl Larsson, Holger Olsson, Otto Nordin, Lester Larsson och Karl-Bertil Rantzlöv i Helsingborg. Ernst Nordin, Erik Jönsson, Kjell Nilsson, *Arne Bengtsson* och Ernst Ljunggren i Landskrona. *Knut Andersson*, *Lars Johansson*, *Kjell Karlsson*, Börje Tapper, Bror Eliasson och Georg Nilsson i Malmö FF. *Göran Karlström*, Yngve Berglund, Gunnar Pousette, Börje Eriksson, Alrik Norman, *William Göransson* och Karl Nordstrand i Sandviken. Sören Pettersson, *Rune Nykvist*, *Ivan Pettersson* och *Lars Jönsson* i Sleipner. *Ingemar Ahlgren*, *Tage Andersson*, *Göte Finnström*, *Walter Litzén* och *Karl Bovin* i Örgryte.

Exempel på spelare som spelade flitigt under hösten 1939, och som inte spelade någon match efter den 9 april våren 1940. Walter Hulthén IFK Göteborg, Einar Snitt i Sandviken, Sture Olsson och Arthur Karlsson Landskrona, Ove Andersson i Malmö FF. Åke Törnkvist och Tore Keller i Sleipner, Valter Lundgren, Gustaf Josefsson och Henry Carlsson i AIK. Harry Johansson och Bengt Benjaminsson i Gårda. Lars Flodin och Lennart Bunke i Helsingborg. Sixten Skoglund i Brage. Fridolf Martinsson, Kurt Svanström och Arne Svensson i Örgryte. Inte enbart inkallelser var orsak till att ovanstående inte kom till spel under våren. Josefsson spelade exempelvis i reservlaget för AIK och Martinsson väntade på att bli spelklar för Malmö FF. I övrigt var det flera spelare som endast spelade någon enstaka match, och i princip samtliga lag hade svårt med samträningen då flera spelare var tillgängliga först på matchdagen.

Se även sammanställningen på sidan 14 kring fördelning av lagens spelare under höst- resp. vårsäsongen. Från tabellen kan det helt kort noteras att AIK som enda lag hade ett lägre antal spelare per match under våren än under hösten, medan Landskrona och Örgryte visar på en ökning på mer än en spelare per match. Dessa båda lag är också de som tar lägst antal poäng per använd spelare av de allsvenska lagen våren 1940. Elfsborg, Helsingborg, Sandvikens IF och Malmö FF visar tillsammans med de båda tidigare nämnda lagen på en ökning av antalet spelare per match som är större än genomsnittet.

Noterbart är också att AIK och Malmö FF som båda låg illa till efter höstsäsongen tar fler poäng per använd spelare under våren 1940 än under hösten 1939.

Stora minskningar i antal poäng per spelare vid en jämförelse mellan hösten och våren visar Elfsborg, Helsingborg, Landskrona och Örgryte.

Hösten 1939

Något skall även nämnas om läget i september 1939. Dagen efter Tysklands inmarsch i Polen den 1/9 konstaterar Fotbollsförbundets sekreterare kapten Gustaf Rubenson att det för tillfället inte finns några planer på avbryta eller förändra seriemaskineriet i fotboll. De allsvenska laguppställningarna den 3 september 1939 är dock påverkade av beredskapsstjänstgöring. Exempelvis hoppar den helt otränade Nils Wallgren in i Gårda och Sandviken saknar tre av sina bästa spelare i bortamatchen mot AIK. Arne Bryngelsson, Edvin Bergström och Rune Bolund. Matchen som AIK vinner med 3-2 är mycket jämn och reserverna anses ha gjort goda insatser. Det finns de som menar att det kan vara bra för den svenska fotbollen att reserverna får chansen att visa upp sig. Redan den 10 september har det löst sig så att de flesta, åtminstone kan vara med och spela, även om officerare som exempelvis löjtnant Lennart Bunke inte deltar i någon större utsträckning i seriespelet under hösten. Bunke spelar på senhösten 1939 i två matcher efter krigsutbrottet, vid månadsskiftet oktober-november.

I samband med krigsutbrottet lär, enligt en offentlig hemlighet, Fotbollsförbundet ha vänt sig till "högsta ort" för att få direktiv för den fortsatta verksamheten. Beskedet var lugnande, i största möjliga utsträckning skulle man försöka hålla igång för att få folk att koppla av från krigs-telegrammen och de vardagliga bekymren.

Linköping i mars 1999

Jimmy Lindahl